

IL-QRENDI

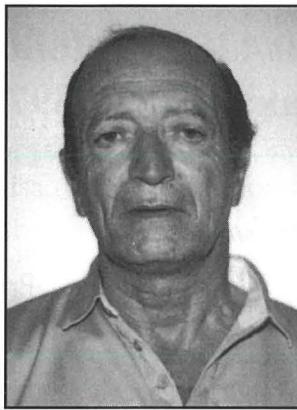
Lejn Nofs is-Seklu

PAUL ZAMMIT T.Eng.(CEI), M.I.M.I.,M.I.,Mgt.

L-ewwel censiment li nistgħu nghidu sar fuq linji moderni f' Malta kien dak tal-21 ta' Marzu 1842, u baqa' jsir f'intervalli ta' għaxar snin sas-sena 1931. Minħabba t-Tieni Gwerra Dinjija ma setax isir fl-1941, iż-żda sar seba' snin wara, allura wara sbatax-il sena fl-1948. Dan hu l-eqreb wieħed lejn nofs is-seklu. Mela mill-ewwel censiment modern sa dan ta' nofs is-seklu kienu għaddew 106 snin. Kull censiment li sar qabel l-1842 kien approssimattiv, jew ta' bejn wieħed u ieħor.

L-ewwel censiment magħruf hu dak tas-sena 991 W.K. fi żmien il-ħakma Ġharbija, u sar taħt il-gwida ta' Yusuf al Fatah bi ħsieb li jagħti certu privileġgi lill-popolazzjoni. Dan juri li f' Malta kienu jgħixu 21,000 ruħ, u ftit wisq kienu dawk il-familji li jħaddnu l-fidi nisranija. Dan jista' jkun li ddikjaraw li kienu ta' fidi Musulmana bħala konvenjenza biex ma jħallsux xi taxxi. Il-kittieb Boesgħelin fil-ktieb tiegħu "Storja ta' Malta" jgħid li fl-1530, iż-żmien ta' meta gew il-Kavallieri l-popolazzjoni ta' Malta kienet ta' 15,000, u fl-1569 l-popolazzjoni naqset għal 10,000. Dan jista' jkun għal fatt li fl-Assedju ta' l-1565 mietu ħafna nies jew inqabdu b'ħilsiera tat-Torok. Frappo l-Papa Gregorju XIII fis-sena 1582 magħmul mill-Inkwizitur Monsignor Visconti nsibu li n-nies li jgħixu f' Malta kienu 20,000. Fis-sena 1741, matul il-ħakma tal-Kavallieri, frappo dedikat lil Granmastru Raymond Despuig, il-popolazzjoni telgħet għal 110,000. Fis-sena 1798, matul il-ħakma tal-Franciċċi, kien hawn 114,000 ruħ. Fl-1823, allura taħt l-Ingliżi kien hawn 112,204 li telgħu għal 119,736 fl-1826.

Fl-1842 sar l-ewwel censiment regulari, billi ta' qabel setgħu ma kellhomx figur iż-żatti. Dakinhar kellna popolazzjoni ta' 100,157 f' Malta u 14,342 f' Ghawdex li jtellgħu l-popolazzjoni ghall-Gżejjer Maltin għal 114,499. Fl-1851 kellna 123,496, fl-1861-134,055, fl-1871-141,755, fl-1881-149,732, fl-1891-165,037, fl-1901-184,742, fl-1911-211,564; fl-1921-212,258; fl-1931-241,621, u lejn nofs is-seklu (1948) - 306,996. Fl-1948 mill-popolazzjoni ta' l-irġiel, 41.5% ma kenux miżżewġa u 54.28% kienu miżżewġa, 13.9% romol u 0.25% mhux magħruf. Dwar in-nisa, 41.74% ma kenux miżżewġa, 48.88% miżżewġa, 9.2% romol, 0.18% mhux magħruf. Kien hemm 77,688 jew 33.4% li ma kenux jaċċu jaqraw, jiġifieri 35,912 irġiel u 41,176 nisa. Minn dawk kollha l-fuq minn 15-il sena, 81.4%

irġiel u 13.7% nisa kellhom xi forma ta' mpjieg. Fl-Agrikultura u s-Sajd kien hemm 13.7% jaħdmu. Bhala total ta' familji kien hawn 64,161 mqassmin hekk : bhala persuni jgħixu waħedhom (single), 4,632 jew 7.22%; miżżeġwin, 51,140 jew 79.7%, romol 8,389 jew 13.08%; nies totalment għomja 375, torox għal kolloks 345; nies b'xi mankament ieħor u gravi 142 li dawn kollha jammontaw għal 0.85% tal-popolazzjoni. Mela minn popolazzjoni totali ta' 306,996 f' Malta u Ghawdex,

151,661 kienu rġiel, u 155,335 nisa.

Issa dwar ir-rahal tal-Qrendi fl-1948 insibu li 2,144 jew 0.7% tal-popolazzjoni kienu Qrendin. Mela minn 1,333 fl-1901 (bidu tas-seklu) sa l-1948 (kważi nofs is-seklu) l-Qrendi żidied bi 811-il-persuna. L-arja totali tar-rahal kienet 2.208 mili kwadri li jgħib 604 persuni kull mil kwadru fl-1901, fl-1948 telgħet għal 971 persuna. Kull mil kwadru minn 675 rġiel u 658 nisa Qrendin fl-1901, issa fl-1948 telgħu għal 1098 rġiel u 1046 mara. Mill-2,144 persuna li kienu joqogħdu l-Qrendi, 2,132 twieldu Malta, u 12 barra minn Malta.

Fl-14 ta' Ĝunju 1948 l-popolazzjoni eżatta kienet 2,144 (1,098 rġiel, 1,046 nisa) imqassmin hekk :-

Età	Rġiel	Nisa	Total
0-4	180	142	322
5-9	97	112	209
10-14	107	126	233
15-19	94	92	186
20-24	84	77	161
25-29	73	67	140
30-34	77	63	140
35-39	71	49	120
40-44	70	34	154
45-49	48	52	100
50-54	40	43	83
55-59	42	29	71
60-64	46	43	89
65-69	25	25	50
70-74	23	20	43
75-79	9	18	27
80-84	6	4	10
85-90	3	-	3
91-94	-	-	-
95-100	-	-	-

Mela fil-Qrendi hadd ma kellu aktar minn 90 sena. Mill-istatistika naraw allura li tliet persuni r̄giel biss kellhom bejn il-85 sena u d-90 sena. In-nies tal-Qrendi kienu mqassmin hekk :-

Mhux Mizzewġa	Mizzewġa	Romol	Mhux Speċifikati
1,310	732	101	1
687 raġel	372 raġel	39 raġel	-
623 mara	360 mara	62 mara	
61.1%	34.1%	4.7%	0.1%

Minn popolazzjoni ta' eta' 7 'il fuq kien hemm 1743 li minnhom 882 kienu r̄giel u 861 nisa, mqassmin hekk: jafu jaqraw biss 142 r̄giel u 153 nisa (295), jiktbu u jaqraw 358 r̄giel u 307 nisa (665), illitterati, 382 r̄giel u 401 nisa (783).

L-impjieg kienu mqassmin hekk : 2 irabbu l-bhejjem għall-ħalib; 11 fil-biedja, 1 irabbi l-majjali, 1 irabbi t-t-tigieg, 145 jaħdmu fil-barrieri, 114 sajjieda; 4 mad-Dipartiment tad-Dawl u Ilma; 6 ma' tal-Gas; 3 fl-inbid; 7 fl-ifran, 1 jagħmel il-qratel; 1 jagħmel iż-żraben; 1 isewwi ż-żraben; 27 ħajjata, xogħliliet tat-tessutti eċċ; 5 xogħol ta' l-injam; 1 mekkanik tal-karrozzi u bicycles; 2 ħaddieda; 10 xogħol fil-hadid u tiswija; 1 fix-xogħol tal-madum;

77 bennejja; 3 fix-xogħol ta' toroq; 15 f'xogħol ta' kostruzzjoni; 31 xufiera: taxis, trakkijiet jew jaħdmu bil-bhima u karettun; 2 mat-trasport ta' l-ilma; 1 bejjiegħha tal-gazzetti, kotba (*stationery*), 1 jaħdem bħala sewwieqa ma' xi dipartiment; 7 *grocers*, 72 bejjiegħha tal-laħam u ħelu, *retail trade* (li jinkludu hwienet generali); 1 fil-banek; 8 ghalliema; 21 mad-Dipartiment tas-Saħħha, 12 Religjuzi (qassisin u sorijiet); 129 mal-Gvern u servizzi (militar); 21 xogħol domestiku (sefturi eċċ); 1 f'lukandi; 5 fi ħwienet tax-xorb u bars; 4 f'servizzi personali; 1 avukat; 1 jagħmlu bukketti tal-fjuri artificjali għal knejjes.

In-numru ta' djar fil-Qrendi kien ta' 486 li minnhom kien hemm 92 b'sular wieħed, 352 b'żewġ sulari, 38 b'kamra waħda u 4 tipi oħra fejn jgħammru n-nies; l-ebda flat, u l-ebda dar bi tlett sulari.

Fis-snin ta' wara l-1948, fil-Qrendi sar aktar žvilupp, infethu toroq ġoddha, twaqqa' bini qadim quddiem il-Knisja biex tinfetah pjazza li tixraq għal quddiem il-Knisja, inbnew zewġ *housing estates* u affarijet oħra fil-mixja 'l-quddiem għall-progress. Dawn kollha nittrattawhom, jekk Alla jrid, fil-millenju l-ġdid.

Trademark Ltd.
EXPORT MANGERS
GENERAL IMPORTERS & DISTRIBUTORS
Tel: 6997653 - 490875

Index®
FURNITURES

All prices inclusive of VAT and Free Delivery